



פסולם של עוברי עבירה לעדות ולשבועה

הרב ברוך גיגי

המקורות

א. עדות:

1. סנהדרין כד: במשנה; שם כז. "מומר אוכל נבילות" עד המשנה כז:; רש"י.
2. תוס' שם כז. ד"ה: 'מאי'; יד רמ"ה ד"ה: 'דאיתמר', 'מיתבי'; ח"י הר"ן שם כז: בסוף העמוד – "ופלוגתא דאביי ורבא..."; נימוק"י שם ה: באילפס ד"ה: 'שבועת שווא'.
3. רמב"ם הלכות עדות פרק י' הלכות א'-ד'; שם פרק י"ד, הלכה ה'.
4. פסקי הר"ד שבועות מ"ז ע"א.
5. רבנו ירוחם מישרים נ"ב ח"ד.
6. תוס' ב"מ עב. ד"ה: 'שטר' "וי"ל דאיירי הכא בריבית דרבנן... ולכך כשרים"; נימוק"י סנהדרין ד: ד"ה: 'סוחרי'; ש"ע חו"מ ל"ד, ג'; וברמ"א שם.
7. מנחת חינוך (מכון ירושלים) ל"ז, ט"ו.

ב. שבועה:

8. משנה שבועות מד: (שורה אחרונה) "שכנגדו חשוד... נשבע ונוטל"; שם מז. "היה אחד מהן משחק... דרבנן".
9. ב"ק קח. "בעי רב פפא תרי חומשי... תרי ממונא נינהו"; תוס' שם ד"ה: 'תרי כפילי'; רשב"א שם ד"ה: 'ובטוען טענת', ב"מ ה. "ההוא רעיא... שכנגדו קאמינא"; תוס' שם ד"ה: 'שכנגדו'; תוס' כתובות פ. ד"ה: 'ישבע'; קצות צ"ב, א'.
10. תוס' ב"מ ה: ד"ה: 'דחשיד אממונא'; כתובות יח: תוד"ה: 'ובכולי'; גיטין נא: תוד"ה: 'ובכולי'; שיטה מקובצת ב"מ ה: ד"ה: 'כתוב'.
11. רמב"ן ב"מ ה: ד"ה: 'מגו'.
12. רמב"ם, הלכות טוען ונטען פרק ב' הלכות א'-ב'; ש"ת הרשב"א, א' ת"ל.
13. רמב"ם, הלכות טוען ונטען פרק ב' הלכה י'; עדות פרק י"ב הלכה ד'.
14. ראב"ן ב"מ קצ"ו ע"ג.

ציטוטי מקורות

יד רמ"ה, מסכת סנהדרין, דף כ"ז, עמוד ב'

דאיתמר אוכל נבלות לתאבון דברי הכל פסול מ"ט כי היכי דכפין ואכיל איסורא הכי נמי כפין ושקיל ארבעה זוזי ומסהיד בשיקרא אוכל נבלות להכעיס אביי אמר פסול מ"מ רשע הוא דכל מאן דמחייב מלקות רשע מיקרי דכתיב והיה אם בן הכות הרשע וכתוב אל תשת רשע עד ענינא דקרא נקט דכתיב אל תשת ידך עם רשע להיות עד חמס כו' רבא אמר



דקרא משמע אל תשת ידך עם רשע אל תשת רשע עד וסופיה דקרא משמע להיות עד חמס שלא תשת חמס עד ותנא קא מפריש להו לתרווייהו רשע דלאו חמס כגון מועלין בשבועת שוא חמס כגון הגזלנין ומלוי רביות ואיבעי' פירושא קא מפריש דהאי אל תשת רשע עד אל תשת חמס עד קאמר ולאן למימר דלא הוי פסול עד דהוי חמס אלא הכי קאמר רשע שחוששין שמא יהיה עד חמס אל תשיתון עד. ודחינן לא הני שבועות דקתני כולהו בממון קא מיירי ומאי שבועות שבועות דעלמא כלומר שבועות הרבה של ממון שבאין ליד בני אדם ומועלין בהן ולאן בתרי שבועות דאתו לידי חד גברא קא מיירי אלא בשבועות טובא דאתו ליד כמה גברי. אי נמי בשבועות נמי דעלמא כגון שבועת מודה במקצת ושבועת דעד אחד ושבועת השומרינן:

כשר רשע דחמס בעינן כלומר דקא עביד איסורא משום ממון כי האי גוונא הוא דחש ליה קרא דלא להוי עד חמס דכתוב להיות עד חמס אבל רשע דלאו משום ממון קא עביד ליכא למיחש ליה דלא להוי עד חמס. ויש לפרש דקסבר רבא דכי איירי קרא ברשע דחמס גופיה כגון גזלן ומאי דדמי ליה ואנן מרבינן כל היכא דעביד משום חמס דממון דדמי לגזלן: **מתניב** אל תשת רשע עד אל תשת חמס עד אלו הגזלנין ומלוי רביות ומועלין בשבועות מאי לאו אחת שבועת שוא כגון נשבע לשנות את הידוע לאדם ואחת שבועת ממון דהא שבועות טובא משמע וש"מ דאשבועות שוא נמי מיפסיל ואע"ג דליכא חמס וקשיא לרבא ולהדין טעמא האי דקתני בברייתא אל תשת חמס עד לאו פירושא דאל תשת רשע עד הוא. אלא מילי מילי קתני ולפרושיה קרא קאתי דרישיה

פסקי הרי"ד, מסכת שבועות, דף מ"ז, עמוד א'

כל הני לא אמרי' מיגו דחשיד אממונא חשיד להעיד שקר, דכל הני לאו גזל הוא בעיניהם, משחק בקוביא ומלוה בריבית ומפריחי יונים מדעתיה יהיב ליה, וסוחרי שביעית נמי מהיפקירא קאזכו, או ממונם שעושיין בו סחורה, תדע, דהא בכל מקום מני להו בהדי פסולי דרבנן, ועוד תנן בראש השנה בסוף פרק קמ': אילו הן הפסולין וכול', ואמרי' בגמ' זאת אומרת גזלן דדבריהם כשר לעדות אשה, אלמ' מלוה בריבית נמי גזלן דדבריהם הוא, והא דתניא לקמ' אל תשת רשע עד, אל תשת חמס עד, אילו הגזלנין ומלוה בריבית, לאו משום דמלוה בריבית מהאי קרא נפקא לן, אלא אסמכת' דרבנן היא, דדמי לגזלן, אבל עיקר קרא לא אתא אלא לגזלנין, וכל שכן לוח בריבית ומשומד לוכל נבלה, בין לתיאבון בין להכעיס, ואינו פסול אלא מדרבנן, ונפקא [מינה] דכשרין לעדות אשה.

היה אחד משחק בקוביא כול'. הא תו למה לי, תנא פסולי דאורייתא, וקתני פסולי דרבנן. ונראה לי שגם מלוה בריבית וסוחרי שביעית, אף על גב דאיסור תורה קא עבדי, אינן פסולין לעדות ולשבועה אלא מדרבנן, דהא לא חשיד[י] למישקל ממון אחרים אלא מרצונם, אבל לא שלא מרצונם, ורבנן הוא דפסלונוהו. וכך פירש המו' בשלהי פרק קמ' דראש השנה, וכך כתב גם ריב"א וצ"ל בפרק דיני ממונות בתרא: מלוה בריבית נראה בעיניי דלאו פסולא דאורייתא הוא, דלאו גזלן גמור הוא, דהא מדעתיה יהיב ליה ריבית, ואף על גב דאיסורא דאורייתא הוא, והוה ליה רשע דחמס, אפי' הכי אינו פסול מן התורה, דומיא דסוחרי שביעית דאיסורא דאוריית' הוא ואפי' הכי אינו פסול אלא מדרבנן, דפשטיה דקרא עד חמס גזלן גמור משמע, דהוא ניהו דפסול מן התורה, דכי היכי דחשוד לגזול חשוד נמי ליטול שכר להעיד עדות שקר, אבל

רבינו ירוחם, ספר מישרים, נתיב ב', חלק ד'

ואין בה מלקות ואינו פסול אלא מדרבנן. וצ"ע לדעת רבנו ירוחם בעבר עבירה דאורייתא שאין בה מלקות שפסול מדרבנן, אם בעינן בה נמי חמס ממון או לא.

ועוד כתב הרמב"ם ז"ל שאם עבר עבירה שחייבין עליה מלקות מן התורה פסול מן התורה ואם מדבריהם שפסול מדבריהם ע"כ. ויש מן הגאונים שכתבו שאם עבר עבירה של דבריה' שאינו פסול כלל כיון דליכא חמס ממון ואם היא מן התורה



מנחת חינוך (מכון ירושלים), מצווה ל"ז

אומר אמת א"ו דכולם סוברים אף רשע דחמס כגון גזלן וכדומה אינו נחשד על דבר אחר או באחרים כמבואר ביר"ד בסמינים הנ"ל רק לאותו דבר רק במקום שצריך עדות מגזה"כ כגון בד"נ או בד"מ בזה המה מחולקים דאביי סובר דגזה"כ הוא אל תשת רשע עד הוא אף רשע דלאו חמס ורבא ס"ל דוק רשע דחמס הוא גזה"כ ע"כ רשע דחמס פסול אפילו לזכות מד"נ כי התורה פסלה אותו כמו קרובים ונשים דאינם נאמנים כלל אף לזכות בד"נ ה"נ ואנן פסקינן כאביי א"כ בכ"ע דהוי רשע פסול לעדות מגזה"כ אפילו לזכות בד"נ וכ"ז במקום דצריך עדות אבל באיסורים דא"צ עדות כלל רק לידע אמתת הענין וכולם נאמנים א"כ נאמנים כל הפסולים אף הרשעים דחמס אם לא מחמת חשוד לא"ד ונאמן בשל אחרים ואף רוצח מ"מ נאמן באיסור אף שחמור בעונש ובעיני הבריות מ"מ אינו נחשד לענין אחר עש"ך יר"ד סי' קי"ט ע"כ דברי הנ"י צ"ע דנראה מכל הפוסקים דאין חילוק כלל לפסק הלכה דבמקום שצריך עדות פסול רשע דלאו חמס ובאיסורין נאמנים כולם אף רשע דחמס אם לא בדבר שחשוד בש"ע ובשל אחרים כשר כמבואר בכ"מ.

ומסוגי' דסנהדרין מוכח ג"כ דרשע דחמס פסול ג"כ רק מגזה"כ ולא משום דחשוד ליקח שוחד אף דברש"י מבואר כן וכן בר"ף ע"ש דאי נימא הטעם משום דחשוד ליקח ממון היאך סתם רבא דא"נ לתיאבון פסול. ונראה דפסול לכל העדיות שצריך עדיות וכן הבריית' דגזלנים וכו' דפסולים לעדות דאתיא כרב' ובאמת בשלמ' לחומר' שיעידו בא' שעבר עבירה לחייבו מיתה שייך שפיר משום דחשוד אין מאמינים לו אבל באם מעיד להקל כגון שני עדים שהעידו באחד שעבר עבירה שחייב עונש ובאו שני גזלנים והכחישו אותם דג"כ אינם נאמנים ואיך נוכל להרוג איש מישראל כיון דאלו רק חשודים לומר שקר ואפשר אומרים אמת וכי נוכל להרוג מספק והצילו כתיב וכן מבואר שם דרב' סובר כר"מ מחמת ע"ז דרע לשמים ולבריות פסול לכל עדיות ור"מ לשונו שם דע"ז פסול לכל עדיות שבתורה משמע אף לזכות בד"נ אינו נאמן ואמאי לרב' הוא מטעם חשד ואינו ידוע זה בבירור היאך נוכל להרוג מספק וגם ר"י סובר דהו"מ בד"נ פסול לד"נ ומוקי שם דרב' ס"ל כוותי' והיאך סתם דפסול לד"נ משמע אפילו לזכות כיון שהוא רק מטעם חשוד וחיישינן דמשקר היאך נוכל להרוג נפש מישראל אם הוא מעיד לזכות דלמ'

חידושי הרשב"א, מסכת בבא קמא, דף ק"ח, עמוד א'

מחייב כפל אלא בשבועה שהשביעוהו בית דין ובלא קפץ והיאך ישביעוהו ב"ד שהרי חשוד הוא על השבועה מן השבועה הראשונה שנמצא שקרן על פי עדים. כתב הרב אב ב"ד ז"ל דאיכא למימר דהו"ו ידעי ביה דעבד תשובה, כדאיתא בירושלמי החשוד על השבועה מאימתי מקבלין אותו משיבא לבית דין שאין מכירין אותו ויאמר חשוד אני.

ובטוען טענת גנב ונשבע ואחר כך באו עדים, וחזר ונשבע ואח"כ באו עדים, דקא מבעיא ליה שבועות אי משלם תרי כפילי, איכא למידק היכי משכחת לה, דהא קי"ל דמשבועה ראשונה יצא ידי ושלח בה הבעלים, ותו ליכא שבועה לחייבו עליה נמי כפילא, והא ליתא, דכיון דאתו עדים מר דאינו אקמייתא לא איפטר ליה מידי בעלים באותה שבועה. אלא דאכתי איכא למידק בטענה שניה היכי מיחייב כפל, דהא לא



קצות החושן, סימן צ"ב, סעיף א'

אממונא שמא ברשותו הוא וכופר בה חשוד נמי אשבוע' ע"ש והנה משבוע' שלא פשעתי לא מצי לאקשוויי דכבר תמרו אשתמוטי וכמו שאמרו לענין מודה במקצת אבל משבוע' שלא שלחתי ודאי הוי מצי לפרש דהא הוי חשוד אממונא ממש וכן פי' תו' דפ"ק דמציעא ד"ה ובכולי בעי דלודי ע"ש ולפי מ"ש נחא דמשבועה שלא שלחתי דחשדינן ליה בגזלן כבר לא נעש' חשוד לשבועה מה"ת וכ"ת השתא למה משביעין אותו כיון דחשוד על השבועה פסול מדרבנן דכבר כתבו תו' למסקנא דאמרו לא אמרינן מגו דחשוד אממונא חשוד אשבועתא והקשו דא"כ גזלן אמאי פסול לשבועה ותירצו מדרבנן והקשה בשטה מקובצת א"כ נימא חשוד אממונא מדרבנן ותו' כיון דפסול מדרבנן חכמים אחמירו עליו וקנסוהו שכנגדו ישבע ויטול אבל במקום שאין שייך לומר שכנגדו כמו במתני' דכל א' תוקף בטלית או בעלמא דא' תובע חבירו דכמו שזה חשוד לכפור כן זה חשוד לתבוע שלא כדין לכך לא אמרינן שכנגדו נשבע וגם אין לפוטרו בלא שבועה דא"כ חוט' נשכר עכ"ל ע"ש וא"כ משבוע' שלא שלחתי כיון דמדאורייתא לא מיפסל דחשוד על השבועה אינו אלא מדרבנן וכמ"ש דשמא חזר לכשרותו וכיון דאינו אלא מדרבנן א"כ היכא דליכא קנס דהא שכנגדו לא ישבע צריך הוא לישבע אבל משבועה שאינו ברשותו דהוא עכשיו חשוד אממונא א"כ שבועתו חנם וכמ"ש דזה אפי' מה"ת שבועתו לבטלה ודו"ק אך קשה בדברי תו' פ"ק דמציעא דף ו' דמשמע שם מדברי ר"י חסיד דגזלן מיפסל לשבוע' מה"ת וכיון דאפי' חשוד על השבועה כשר מה"ת לשבועה כ"ש גזלן דהוא חשוד לדבר אחר וצ"ע:

החשוד על השבוע' בפ' הגוזל קמא דף ק"ח בעי רב פפא תרי חומשי או תרי כפילי בחד גברא מהו ה"ד כו' אי נמי כגון שטען טענת גנב ונשבע ובאו עדים וחזר וטען טענת גנב ונשבע ובאו עדים מי אמרינן תרי גוויי ממונא וכו' וכתבו תו' שם ז"ל ד"ה תרי כפילי מחמת שנעשה פסול בשבועה שניי' משעה שנמצא שקרן בראשונה אין לפוטרו משום דחשוד על השבוע' מדרבנן הוא דמיפסל כדמוכח בשבועות דף מ"ה דקתני וכשנגדו חשוד על השבועה ומשמע התם דמדרבנן הוא וכיון דמדאורייתא שבועתו שבועה מחייב כפל עכ"ל (וקשה הא דאמרי' בפ"ק דמציעא לא אמרי' מגו דחשוד אממונא חשוד אשבועתא דאי לא תימא הכי הא דאמר רחמנא מודה במקצת ישבע נימא מגו דחשוד ומאי זו קושיא כיון דמדאורייתא אפי' חשוד על השבוע' לא מיפסל וא"כ היכי מוכח מהא דאמר רחמנא ונראה דהא דכתבו דחשוד על השבועה לא מיפסל היינו שעבר כבר על השבועה וכיוצא בזה שנפסל על ידו ולא מיפסל לשבועה אחרת דאפשר השתא חזר לכשרותו ודוקא גבי עדות הוא דחדית רחמנא אל תשת רשע עד אלא מכי אתברר שעשה תשובה אבל לשבועה לא כתיב ורשע נמי משביעין אותו דאפשר עשה תשובה אבל התם אי נימא מגו דחשוד אממונא חשוד נמי אשבוע' א"כ שבוע' זו למה אם רוצה לגזול עכשיו הרי ישבע נמי לשקר עכשיו ובזה אפי' מה"ת שבועתו שבועת חנם ודו"ק. ובזה נחא דברי רש"י פ"ק דמציעא דף ו' בהא דאמרו שם ותו הא דאמר רב ששת שלש שבועות משביעין אותו שבועה שלא פשעתי שלא שלחתי בה יד שאינו ברשותו נימא מגו דחשוד כו' וז"ל רש"י נימא גבי שבועה שאינו ברשותו מגו דחשוד

שיטה מקובצת, מסכת בבא מציעא, דף ה', עמוד ב'

שכנגדו כמו במתניתין דכל אחד תקף או בעלמא דאחד תובע את חברו אם היה שכנגדו נשבע אז כל אחד היה תובע את חברו ולישבע וליטול וגם כמו שזה חשוד לכפור כן גם זה חשוד לתבוע שלא כדין לכך לא אמרינן שכנגדו נשבע וגם אין לפטרו בלא שבועה דאם כן חוטא נשכר.

כתוב בתוספות ויש לומר גזלן לא פסיל אלא מדרבנן וכו'. אין להקשות אם כן חשוד נמי יפסל מדרבנן להאי פירושא דלא מפליג ואם כן במתניתין למה ישבע. ומיהו יש לומר כיון דלא פסיל אלא מדרבנן אז הוא פשוט לחלק בינו לבין חשוד אי נמי יש לומר כיון דפסול מדרבנן חכמים החמירו עליו וקנסוהו ששכנגדו נשבע ונוטל אבל במקום דאין שייך לומר



חידושי הרמב"ן, מסכת בבא מציעא, דף ה', עמוד ב'

שכיון שכבר גזל פעם אחד ועכשיו אנו חוששים שמא הוא שונה בה ונעשית לו כהתר ומשום שבועה לא ממנע שהרי בשביל חומר שבועה זו לא יחזיר ממון הגזל הראשון וכשם שלא ישיב הגזל הראשון לא ימנע מגזל זה ולא יעשה תשוב' לחצאין אבל זה שלא גזל פעם אחרת אלא שעכשיו אנו חוששין שמא כופר בממון הוא אי מחייבת ליה שבועה דהו ליה תרי חומרי במלתא פריש מכולא אסורא אבל כיון דטעי' טעמא דאיסורא ופקר בממונא חשיד אשבועתא, וכך כתב בתוספות בשם ר"ת ז"ל:

מגו דחשיד אממונא חשיד אשבועתא לא אמרי'. תמהני א"ה הגזלן ומלוי ברבית יהו נאמנין בשבועתה ולעיל אמרי' [שכן הוחזק כפרן. ובפ' ח"ה (ל"ד ע"א) אמרינן] לישתבע גזלן הוא בתימא ותנן נמי היה אחד מהן משחק בקוביא ומלוה ברבית וכו' שכנגדו נשבע ונוטל ובפרק הגזל כלים נמי אמרינן דכופר בפקדון שנעשה עליו גזלן וקנאו משפח כפירה איפסיל ליה לשבוע' וכדאמרינן נמי בשמעתין דפסול לעדות וה"נ פסול לשבועה ואמאי הא אמר דאע"ג דחשיד לן אממונא לא חשיד ליה אשבועת'. ואפש' דגזלן שגזל גזלה פעם אחת ועכשיו נתחייב שבועה אין מוסרין לו אותה שבועה מפני

שו"ת הרשב"א, חלק א', סימן ת"ל

ולאחר הכרזה וגזלן דאוריית' פסול אפי' שלא בהכרזה. היינו לעדות דעלמ' שצריכה עדות כשרי' שנים מדכתיב (שמות כ"ג) אל תשת ידך עם רשע להיות עד חמס. אבל באיסורין שאפילו אשה ועבד ושפחה כשרין בהן. אפי' משומד /מומר/ לדבר אחד כשר לדבר אחר שלא הוא. ואפי' חשוד לעברה דלא משמע להו לאינשי שהוא אסור כשר הוא לכל. וכאותה שאמרו בריש פרק קמא דמציעא (דף ה' ב') לא תחמוד לאינשי בלא דמי משמע להו. וכדגרסינן תו בפרק זה בורר (דף כ"ו ב') בהנהו דקברי מיתא ביום טוב ראשון וסבר רב הונא בריה דרב יהושע לאכשורינהו. ואמר ליה רב פפא והא רשעים נינהו. ואהדר ליה סברי מצוה קא עבדי. ואף על גב דאקשי ליה רב פפא והא משמתי' להו... /וק"ל/ כרב פפא דפסלינהו מכל מקום שמעינן מינה דכל היכא דלא משמע להו דאיכא איסור' ולא משמתי' אינן נפסלין. וחשוד אממונא למאן דאמר דחשוד אשבועתא ואף על גב דמשומד /דמומר/ לדבר אחד אינו משומד לכל התורה כולה. שאני התם דהוה כחשוד על אותו דבר. דכיון דעובר משום ממון אף הוא ישבע לשקר מחמת ממון. ומשומד לדבר אחד משומד /מומר/ לכל אותו דבר. ואם יש על הנתבע שבועה דרבנן דהיינו שבועת היסת מעמידין אותו אדאורייתא ופקע. וכדאמרינן בריש פרק קמא דמציעא (דף ה') בעובדא דהוה רעיא דרב נחמן תקנתא

שאלת מי שהוא מפורסם /חשוד/ באחת מן העבירות שבתורה אם נאמן באיסורין אם לאו?
תשובה נאמן הוא בשאר האיסורין דהא קי"ל בפר' קמא דחולין (דף ה') דמשומד /דמומר/ לדבר אחד לא הוי משומד /מומר/ לכל התורה. זולתי משומד /מומר/ לעבודה זרה ולחלל שבתות בפרהסיא דהוי כמשומד /כמומר/ לכל התורה. וכל שכן אם עושה לתאבון דמשומד /דמומר/ אוכל נבלות לתאבון בודק סכין ונותן לו לכתחלה. ואפילו שחט קודם שיבדוק לו סכין בודק סכין אחריו. ואם סכיננו יפה אוכלין לכתחלה משחיטתו. ונאמן הוא בלוקח מן המקולין שמוכרין שם בשר נבלה ושחוטה לומר מן הכשר לקחתי. ואפילו מן הסתם בלא אמירתו נאמר כן משום דלא שביק התירא ואכיל איסורא. ואפילו במקום דאיכא טירחא דהליכה וכדמוכח ברייתא דחמצן של עוברי עברה דקתני אחר הפסח מותר מפני שמחליפין. ודייקי' מינה בריש פרק קמא דחולין (דף ד' ב') דמדקתני מפני שמחליפין משמע דודאי מחליפין. וכ"ש במה שאינו בידו שנאמן לומר בשל אחרים זה מותר. דכל שאינו טורח בו כבדיקת הסכין נאמן. ומשומד /ומומר/ לערלות אוכלין משחיטתו ובלא בדיקת סכין. דמשומד לדבר אחר /אחד/ אינו משומד /מומר/ לכל התורה ונאמן הוא לכל איסורין. ומה שאמרו דגזלנין אפילו דרבנן פסולין לעדות



היא ותקנתא לתקנתא לא עבדינן. ואם שבועה דאורייתא כמודה מקצת נראה דמהפכין אותה על התובע וישבע ויטול כמתניתין דכשכנגדו חשוד על השבועה. ובזמן ששניהם חשודין על הממון לדייני ארץ ישראל חזרה שבועה למחוייב

לה ומתוך שאינו יכול לישבע משלם. ולדייני גולה פקע דמוטב ליפקע ממונא מדנמסור לו שבועה וחזרה שבועה לסיני

ראב"ן, מסכת בבא מציעא

תנן מי שחשוד ונתחייב שבועה דאורייתא שכנגדו נשבע ונוטל ואם אמר שכנגדו אני מאמינו בשבועה השבעוהו ויפטור מאי, מי אמרינן מידי דהוי אקרוב או אפסול דפסול לעדות וכי קבליה קבליה וסמכינן אעדות הכא נמי לא שנא או לא. ונראה לי חשוד על השבועה חלוק ב' פנים, האחד מועל בשבועה והשני משחק בקוביא ומפריחי יונים ומלוי רבית והדומה להם, ומועל בשבועה לא דמי למקבל פסול לעדות דפסול לעדות לא מעל בעדות להעיד שקר דאי הוי לא מצי (מועל) [מועיל] לקטליה דתנן [בכורות כ"ט א] החשוד על הדבר לא דנו ולא מעידו אלא כגזלן וכיוצא בו דעוברין

על דת משום חימוד ממון מיירי דאמרינן כיון דמחמידי ממון שקלי שוחדא ומסהדי הילכך כי הימנוה הימנוה, אבל מועל בשבועה שכבר מעל (בי) [בה] אע"ג דהימנוה לא קא מהימן הוא, אבל משחק בקוביא ומלוה ריבית והדומין להן שלא מעלו עדיין בשבועה נראה לי דדמי לקבלת פסול לעדות דאי הימנוה הימניה ומשביעיין ליה שבועה הנוהגת בזמן הזה שאינה חמורה בכל כך ליענש עליה כל העולם, אבל שבועה שהיתה נוהגת בימי חכמים שהיתה חמורה שנפרעין ממנו ומכל העולם נראה לי דלא היו משביעיין אותו אפילו כי הימנוה דלא ליענשו עליה.

תלי תלים

אפק' היא עיר מקראית המוכרת ממלחמת אחאב בבן הדד השני (מל"א, כ') שהתרחשה בה. על פי החוקרים משה דותן ומשה כוכבי, אפק שכנה על חופה המזרחי של ימת הכנרת בתל המכונה 'ח'רבת אל-עשאק' (היום בתוך קיבוץ עין גב). בחפירות ארכאולוגיות התגלו במקום ביצורים כבדים מתקופת מלכות ישראל; כולל מצודה גדולת ממדים, מבני ציבור ופולחן.

העיר חרבה עם הכיבוש האשורי, אך נבנתה מחדש. נראה שבתקופה הרומית הועתק היישוב כמה קילומטרים מזרחה (כיום הכפר הסורי הנטוש 'פיק'), ויש המזהים אותו עם "כפר אפיק" המוזכר בתלמוד הירושלמי (שבת, ט"ז, ז). בעקבות מציאת בית כנסת ושרידים אופייניים נוספים, מעריכים החוקרים שהייתה בו התיישבות יהודית ענפה.

¹ זהו שם מקראי נפוץ. עיסוקנו כעת הוא באפק הסמוכה לכנרת להבדיל מאפק לשרון הנמצאת ממזרח לפתח תקווה, ומאפק הצפונית השוכנת בעמק זבולון.